

Asia: VN/1347/2021

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettyinä lausuntona hovioikeus lausuu seuraavan.

Tausta ja lähtökohdat

Oikeudenkäyntikuluja koskevaa oikeudenkäymiskaaren 21 lukua uudistettiin viimeksi vuonna 1999. Uudistuksen tavoitteena oli alentaa perustellusta syystä käynnistyneen oikeudenkäynnin osallisen kuluriskiä. Nykyisen arvioinnin valossa voidaan kuitenkin todeta, etteivät uudistuksen tavoitteet ole toteutuneet, vaan oikeudenkäyntikulujen määrä on jatkanut kasvuaan. Hovioikeus katsoo, että arviomuistiossa esitetyistä syistä on aiheellista pyrkiä pienentämään oikeudenkäyntikuluja riita-asioissa yleisissä tuomioistuimissa. Hovioikeus pitää arviomuistion tavoitteita kannatettavina.

Arviomuistiossa on pohdittu 21 erilaista keinoa tavoitteen saavuttamiseksi ja pyydetty lausuntoa keinojen vaikuttavuudesta ja erilaisista keskinäisriippuvuuksista sekä siitä, mitkä toimista olisi mahdollista toteuttaa tämän vaalikauden aikana. Hovioikeus on lausunnessaan arvioinut keinoja erityisesti muutoksenhakutuomioistuimen kannalta.

Keinot 1-4

(1) Oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien kelpoisuusvaatimusten alentaminen (2) Juristien koulutusmäärien lisääminen (3) Oikeudenkäyntikuluarvion laatiminen (4) Hinnoittelun läpinäkyvyyden lisääminen

Keinot 1 - 4 vaikuttavat arviomuistion mukaan ensisijaisesti alan kilpailutilanteeseen. Keinon 1 osalta hovioikeus toteaa kuitenkin, että oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuusvaatimusten säätämällä on lain esitöiden (HE 318/2010) mukaan pyritty myös alentamaan heikkolaatuisesta asianajosta johtuvaa oikeudenkäyntikulujen kasvua. Keinon 1 osalta hovioikeus toteaa, että arviomuistiossa esiin tuodut riskit ylittäisivät keinoilla mahdollisesti saavutettavat hyödyt. Hovioikeus arvioi, ettei muilla keinoilla ole merkittävää vaikutusta oikeudenkäyntikulujen määrään ja oikeudenkäyntikuluriskiin.

Keinot 5-7

(5) Asianajopalveluiden vapauttaminen arvonlisäverosta (6) Oikeudenkäyntimaksun alentaminen (7) Asianajopalkkioiden hintasäätely

Hovioikeudella ei ole lausuttavaa keinojen 5 ja 7 osalta. Keinon 6 osalta hovioikeus yhtyy arviomuistiossa esitettyihin näkökohtiin. Hovioikeus toteaa, että oikeudenkäyntimaksun alentamisella olisi vain vähäinen merkitys riita-asian asianosaisille.

Keinot 8-10

(8) Oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen (9) Preklusiosäätelyn lieventäminen (10) Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta

Keinon 8 osalta hovioikeus kiinnittää huomiota oikeudenkäymiskaaren säännöksiin, joiden mukaan valmisteluistuntoon ja pääkäsittelyyn voi osallistua etäyhteyden välityksellä. Hovioikeus katsoo, että etäyhteyksien käyttömahdollisuuksien laajentaminen alentaisi oikeudenkäyntikuluja varsinkin muutoksenhakutuomioistuimessa. Hovioikeus toteaa, että lainsäädäntöä tulisi tarkistaa tämän suhteen, sillä nykylainsäädännön mahdollisuudet etäyhteyden käyttämiseen ovat vielä jossain määrin rajalliset. Tämä on mahdollista toteuttaa tämän vaalikauden aikana.

Keinon 9 osalta hovioikeus katsoo, ettei preklusiosäätelyä tulisi lieventää arviomuistiossa esitetystä syistä. Preklusiosäätelyn lieventämisestä aiheutuva huonosti jäsentynyt ja nykyistä hitaampi oikeudenkäynti lisää oikeudenkäynnistä aiheutuvia kustannuksia ja mahdollisesti myös muutoksenhakemuksia.

Keinon 10 osalta hovioikeus yhtyy arviomuistiossa esitettyyn. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset eivät mahdollista riita- asioiden ratkaisemista käräjäoikeudessa pääkäsittelyä

toimittamatta laajemmassa mittakaavassa. Hovioikeudella on jo mahdollisuus tietyssä laajuudessa ratkaista asia asianosaisen pyynnöstä huolimatta pääkäsittelyä toimittamatta.

Keinot 11-13

(11) Oikeudenkäyntien keston lyhentäminen (12) Vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely (13) Täyden korvauksen periaatteen lieventäminen

Oikeudenkäyntien keston lyhentämisen osalta arviomuistiossa ei ole esitetty varsinaisia keinoja, mikä vaikeuttaa käsityksen muodostamista asiasta.

Keinon 12 osalta hovioikeus toteaa, että vähäisiä vaatimuksia koskevaa oikeudenkäyntimenettelyä on syytä selvittää lisää siitä muissa maissa saatujen hyvien kokemusten perusteella. Jos tarkempaan selvitykseen ryhdytään, tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että tuomioistuimilla on tätä menettelyä varten riittävät resurssit. Hovioikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että useissa sellaisissa valtioissa, joissa vähäisiä vaatimuksia koskeva oikeudenkäyntimenettely on käytössä, muutoksenhakua on rajoitettu esimerkiksi niin, ettei tosiasiakysymyksiin saa hakea muutosta.

Oikeudenkäyntikulujen voimakas kasvu täyden korvauksen periaatteen aseman vahvistamisen jälkeen viittaa siihen, että kuluvastuun jakautumista koskevalla sääntelyllä olisi vaikutus kulujen alentumiseen. Hovioikeus katsoo kuitenkin, että keinolla 13 olisi vain vähäinen merkitys kokonaistavoitteiden kannalta arvioituna. Keinoa ei tulisi nähdä ensisijaisena vaihtoehtona eikä riita-asian voittaneen asianosaisen tulisi joutua maksamaan oikeussuojan saamisesta. Selkeä pääsääntö myös kaikissa Euroopan maissa on, että riita-asian hävinnyt asianosainen korvaa voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut.

Keinot 14-16

(14) Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n soveltaminen viran puolesta (15) Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n muuttaminen (16) Korvattavien oikeudenkäyntikulujen määristä säättäminen

Hovioikeus pitää keinoja 14-16 kannatettavina arviomuistiossa esitetyistä syistä. Selvitystä näiden keinojen osalta tulisi jatkaa. Arviomuistiossa esitetyistä keinoista hovioikeus pitää keinoja 14-16 tehokkaimpina. Ne on myös mahdollista toteuttaa tämän vaalikauden aikana.

Keinot 17-18

(17) Korvattavan vastapuolen tuntiveloituksen rajoittaminen (18) Korvattavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärän vahvistaminen valmistelussa

Keinon 17 osalta hovioikeudella ei ole lausuttavaa. Keinoa 18 hovioikeus ei pidä kannatettavana.

Keinot 19-21

(19) Kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentaminen (20) Sovittelun edistäminen (21) Oikeusavun ja oikeusturvavakuutusten kehittäminen

Hovioikeudella ei ole lausuttavaa keinojen 19-21 osalta.

Savela Antti
Itä-Suomen hovioikeus

Aalto Teija
Itä-Suomen hovioikeus - Lausunnon ovat laatineet hovioikeudenneuvokset
Lea Nousiainen, Tellervo Turunen ja Päivi Törmänen sekä
korkeakouluharjoittelija Marianne Smolander.